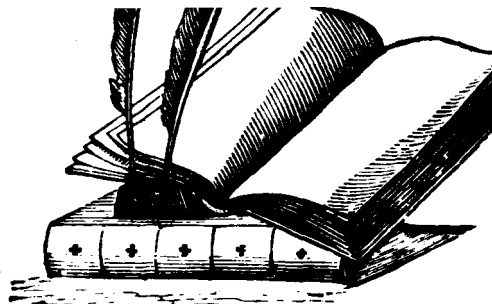

Επιστημονική έρευνα: Ελλάδα και Ευρώπη

Επιμέλεια: Μάριος Νικολινάκος
Έκδόσεις Παρατηρητής, 363 σελ., Θεσσαλονίκη 1981.

Κυκλοφόρησαν πρόσφατα από τις εκδόσεις «Παρατηρητής» οι εισηγήσεις που είχαν παρουσιαστεί στο διήμερο που είχαν οργανώσει οι Πανεπιστημιακοί Δυτικής Ευρώπης, τό φθινόπωρο του 1977, με θέμα την επιστημονική έρευνα στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Αυτή ήταν η δεύτερη από τις τρεις εκδηλώσεις των ΠΔΕ στην Ελλάδα μετά τη μεταπολίτευση (η πρώτη ήταν τό διήμερο για τα Πανεπιστήμια στην Ελλάδα και την Ευρώπη, τό 1976, και η τρίτη για τα Συστήματα Υγείας τό 1980).

Οι εισηγήσεις χωρίζονται σέ δύο μέρη. Στο πρώτο γίνεται μιά ανασκόπηση της επιστημονικής έρευνας στίς χώρες της Δυτικής Ευρώπης και στό δεύτερο επιχειρείται κάτι ανάλογο για την Ελλάδα. Δέν θά ασχοληθώ ειδικότερα μέ τό πρώτο μέρος, πού αποτελείται από χρήσιμες μέν αλλά σχεδόν αποκλειστικά περιγραφικές εισηγήσεις. Τό δεύτερο μέρος όμως είναι και αυτό πού παρουσιάζει τίς σοβαρότερες ελλείψεις και αδυναμίες.

Αυτό πού συνέχεια επαναλαμβάνεται στίς περισσότερες εισηγήσεις, ή διαπίστωση δηλαδή, ότι δέν γίνεται έρευνα και ή καταδίκη της κατάστασης πού επικρατεί στό ΑΕΙ, δέν μπορεί νά θεωρηθεί ούτε σάν κάτι τό πρωτότυπο ούτε και σάν κάτι ριζοσπαστικό, ακόμη και για τό 1977. Στή συνέχεια προτείνονται μιά σειρά από μέτρα ή ένας ατέλειωτος και βαρετός κατάλογος ρυθμίσεων πού «πρέπει» νά πραγματοποιηθούν για νά υπάρξει έρευνα στην Ελλάδα. Τό «αίτιματολόγιο» όμως αυτό δίνει την έξξς έντύπωση: ότι στην Ελλάδα δέν γίνεται έρευνα ή ή κατάσταση στό πανεπιστήμιο είναι αυτή πού είναι έπειδή κανείς (και συγκεκριμένα ή πολιτεία, και ακόμη πιό συγκεκριμένα ή δεξιά) δέν είχε την έτοιμότητα και την έμπνευση νά σκεφτεί και νά εφαρμόσει ανάλογα μέτρα. Η έμφαση στίς περισσότερες εισηγήσεις είναι στό τί πρέπει νά γίνει για ν' αλλάξει ή κατάσταση στην έρευνα και τά ΑΕΙ, ενώ δέν φαίνεται ν' απασχολούν τούς εισηγητές,

έστω και έπιφανειακά, τά έρωτήματα πού ή απάντησή τους αποτελεί την προϋπόθεση και για τίς συγκεκριμένες προτάσεις πού γίνονται αλλά και για τί δυνατότητα πραγματοποίησής τους. Και σάν τέτοια έρωτήματα θά μπορούσαν, π.χ., νά θεωρηθούν τά έξξς: γιατί ή συγκεκριμένη δομή του πανεπιστημίου έμποδίζει νά γίνεται έρευνα; ποιοί πρόσθετοι ιστορικοί λόγοι συμβάλλουν στή διαμόρφωση αυτής της κατάστασης; γιατί δέν υπάρχουν μεταπτυχιακές σπουδές; μέσα σέ ποιά ιδεολογικό κλίμα αναπτύχθηκε ή «έπίσημη» έρευνα; ποιές οι εϋθύνες των προοδευτικών δυνάμεων και ιδιαίτερα της αριστεράς, πού δέν θεώρησε την έρευνα σάν μέσο και όπλο της πολιτικής της πρακτικής; ποιά ή δομή και οι απαιτήσεις της οικονομίας πού (δέν) «ανάγκάζει» τη θεσμοποίηση της έρευνας;

Οι ελλείψεις όμως του δεύτερου μέρους δέν περιορίζονται μονάχα στό παραπάνω ζητήματα. Δέν υπάρχει, π.χ. μιά κριτική καταγραφή της έρευνας πού ήδη γίνεται: ενώ για όρισμένους κλάδους γίνεται μιά ανασκόπηση της έρευνας πού πραγματοποιείται και αναφέρονται τά ιδρύματα στό όποια εργάζονται οι αντίστοιχοι έρευνητές, δέν υπάρχει ούτε ή κριτική παρουσίαση αυτής της έρευνας ούτε —και τό βασικότερο— ή αναλυτική παρουσίαση του προβληματισμού πού οδήγησε στό συγκεκριμένα έρευνητικά προγράμματα. Αν οι ίδιοι οι έρευνητές δέν αποκτήσουν μιά κριτική διάθεση απέναντι στην έρευνα πού γίνεται στή δική τους επιστημονική περιοχή από συναδέλφους και φίλους τους, αλλά αρκούνται απλά στην περιγραφή της έρευνας πού γίνεται, πώς είναι δυνατό νά έδραιωθεί ή «περίφημη» κριτική και ό διάλογος, την έλλειψη των όποιων δέν παραλείπουμε σέ κάθε ευκαιρία νά καταδικάσουμε;

Θά ήταν ιδιαίτερα σημαντικό και χρήσιμο ν' αναλυθεί στίς εισηγήσεις και νά αξιολογηθεί ή διαδικασία συλλογής στοιχείων στην Ελλάδα και συγκεκριμένα από τήν Έθνική Στατιστική Υπηρεσία. Ελλείψει, μιά και όποιος έχει χρησιμοποιήσει αυτά τά στοιχεία έχει έπισημάνει τίς σοβαρές τούς ελλείψεις. Όταν είχε πραγματοποιηθεί τό διήμερο, είχε ήδη κυκλοφορήσει ένας τόμος από τό Υπουργείο Συντονισμού πού παρουσίαζε την υπάρχουσα έρευνα και τά προτεινόμενα προγράμματα για μελλοντική

έρευνα. Κάνεις ως σήμερα δέν έχει ασχοληθεί στό σοβαρό μέ τη μελέτη του περιεχομένου αυτού του τόμου, όπου, π.χ. είναι πραγματικά «έντυπωση» τό γεγονός ότι ένας πάρα πολύ μεγάλος αριθμός τίτλων πού δηλώνονται ως προγράμματα έρευνας, δέν είναι δυνατό νά αποτελούν προγράμματα έρευνας, αλλά —μάλλον— τίτλους εργασιών!

Θά ήθελα νά αναφερθώ λεπτομερέστερα σέ δύο άρθρα χωρίς μ' αυτό νά θεωρηθεί πώς τά αξιολογώ σάν τά «καλύτερα», αφού ή θεματολογία των εισηγήσεων δέν έπιτρέπει μιά τέτοια αξιολόγηση. Άλλως σ' αυτές τίς συγκεκριμένες εισηγήσεις αναπτύσσεται —νομίζω— ένας προβληματισμός πού έχει —κακώς— από τότε ξεχαστεί.

«Εκπαίδευση και έρευνα για τό καλό του τόπου και του λαού» είναι τό σύνθημα μέ τό όποιο χρόνια τώρα οι προοδευτικές δυνάμεις αντιπαράθετουν τη δική τους λογική ενάντια σ' αυτήν πού σήμερα κυριαρχεί. Τό «σωστό» αυτό σύνθημα όμως, λειτουργεί πιά δημιουργικά ακριβώς έπειδή οι δυνάμεις πού πρώτα τό πρόβαλλαν δέν τό συγκεκριμενοποίησαν, δέν μπόρεσαν νά ευαισθητοποιηθούν έμπρός σέ γεγονότα πού ή συστηματικότερη τους μελέτη θά οδήγούσε, τουλάχιστο, στόν ακριβέστερο προσδιορισμό αυτού καθενού του προβληματισμού: δέν μπόρεσαν νά κατανοήσουν τίς προϋποθέσεις και συνθήκες βαθμιαίας πραγματοποίησης ενός τέτοιου στόχου. Η εισήγηση του Α. Χριστοφέλλη «Νέοι προβληματισμοί για την επιστημονική έρευνα στην Ιταλία» παρουσιάζει, μ' ένα συνοπτικό μέν αλλά και πυκνό τρόπο, την αντίστοιχη προβληματική στην Ιταλία και τό πώς συγκεκριμένα αντιμετώπιστηκε ή ανοικοδόμηση στην περίπτωση των σεισμών της περιοχής Friuli. Είναι μιά εισήγηση πού μαζί μέ την εισήγηση του ίδιου στό διήμερο για τα Πανεπιστήμια της Δυτικής Ευρώπης αποτελούν δύο από τά καλύτερα δείγματα πού έχουμε σχετικά μέ μιά πολύ σημαντική προβληματική στό χώρο των επιστημονικών, πού προκλήθηκε από την παρέμβαση του εργατικού κινήματος σέ θέματα πού αφορούν προγράμματα σπουδών και πού οδήγησε σέ πολύ συγκεκριμένα και ιδιαίτερα ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

Ο Η. Μιγάς, στην εισήγηση του μέ τίτλο «Προβλήματα του προβληματισμού της επιστημονικής έρευνας» αναλύει τη